

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Україна – молода незалежна держава, яка свідомо обрала шлях реалізації прав дітей, що опинилися у складних життєвих обставинах. Демократизація й гуманізація суспільства, його становлення в умовах незалежності України значно активізували пошук нових підходів до гармонізації сімейних відносин, взаєморозуміння між дітьми та батьками. На жаль, незважаючи на це, останнім часом в українській сім'ї поширюються негативні явища, що ускладнюють взаємини між членами родини: конфлікти, що призводять до розлучень, психологічних трагедій, низький матеріальний рівень забезпеченості родини, відсутність педагогічних знань та основ психології, що зумовлюють жорстокість, насилля у відносинах між дорослими та дітьми. Тому однією з актуальних проблем сьогодення, з якою все частіше стикається соціальний педагог, є проблема насильства дітей у сім'ї.

Загальні аспекти проблеми насильства над дітьми вивчали провідні науковці: Т. Алексеєнко, О. Безпалько, Н. Максимова, К. Мілютіна, Т. Сафонова, Е. Цимбала та ін.

Питання насильства над дитиною в сім'ї висвітлені в роботах таких науковців і практиків, як Н. Абдель-Хаді, Л. Алексеєва, К. Бабенко, А. Бондаровська, Я. Волавка, Н. Дмитренко, А. Когаловська, Н. Максимова, Р. Мансудов, М. Московка, Н. Щербак та ін.

Наукові основи психолого-педагогічної діяльності щодо попередження та подолання причин та наслідків насильства щодо дітей у сім'ї висвітлено в працях А. Бондаровської, Т. Говорун, С. Гуменюк, І. Трубавіної, М. Ліборакіної, О. Бондарчука, А. Кадушину, Дж. Мартін та ін.

Практичні й правові аспекти жорстокого поводження з дітьми визначили Н. Агарова, Н. Асанова, Н. Гайдаренко, В. Квашиш, К. Левченко, І. Лисенко, Г. Лактіонова, І. Трубавіна та ін.

П. Власов, М. Дмитренко, М. Тропін акцентували увагу на визначенні поняття домашнього насильства, його формах, наслідках для суспільства та держави, визначили основні напрямки діяльності щодо запобігання насильства в сім'ї та припинення цього явища.

Підкреслимо, що аналіз літератури, законодавчих актів, соціальних програм, статистичних даних показав, що різні аспекти проблеми соціально-правового захисту дітей від насильства в сім'ї вже були предметом наукового дослідження. Але у зв'язку із прийняттям нових нормативно-правових документів та розширення кола соціальних інститутів, які займаються цією проблемою, вона потребує подальшого дослідження. Водночас ця проблема має свої особливості, які необхідно вивчити й дослідити. Тому метою нашої статті є аналіз соціально-правових аспектів захисту дітей від насильства в сім'ї.

Про соціальний захист дитини можна говорити у двох аспектах. У широкому розумінні соціальний захист передбачає гарантію основних прав, зафіксованих у Конвенції ООН про права дитини. У вузькому розумінні це означає створення умов для вільного розвитку духовних та фізичних сил дитини,

пробудження її активності. Соціальна захищеність не має вікових меж. Але чим менша дитина, тим більшого захисту вона потребує [1].

Конвенція про права дитини та національне законодавство служать мірилом у цьому питанні, установлюють чіткі цінності, дають пояснення фактів насильства та окреслюють систему дій професійних груп, типово причетних до цієї проблематики.

У Конвенції ООН про права дитини зазначено, що жорстоке поводження з дітьми – це всі форми фізичного і/або емоційного поганого поводження, сексуальне насильство, відсутність піклування, торгівля чи інші форми експлуатації, які здатні призвести чи призводять до фактичної шкоди для здоров'я дитини, її виживання, розвитку чи гідності в контексті відповідальності, довіри чи влади [2, с. 167].

У правовій базі України визначення насильства, яке є складником жорстокого поводження з дітьми, представлено Законом України № 2789-III „Про попередження насильства в сім'ї” від 15.11.2001 р. У статті 1 „Визначення термінів” виділено види насильств:

- *фізичне насильство* – умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі й гідності;

- *сексуальне насильство* – протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру щодо дитини, яка є членом цієї сім'ї. Поняття „сексуальне насильство” містить не лише зґвалтування, а й сексуальні домагання, непристойні пропозиції, а також будь-які образливі дії, що мають сексуальний характер;

- *психологічне насильство* – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю;

- *економічне насильство* – умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постражданий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я [3].

Статистика свідчить, що насильство в Україні – доволі поширене явище: 30 – 40 % всіх насильницьких злочинів відбувається в сім'ї, а приблизно 20 % – у виховних і освітніх закладах з боку вчителів та однолітків. Значна частина злочинів відбувається на „вулиці” [4, с. 18].

Дослідження показують, що незалежно від того, у якій формі відбувається насильство, з часом його вияви стають дедалі жорстокішими. Найбільш поширеними у сімейних стосунках є психологічне насильство: грубість (у 48 % сімей), приниження одне одного (14 %), а також фізичне насильство, зокрема побиття (6 %) [5, с. 275].

Насильство над дітьми можна класифікувати за такими ознаками:

- залежно від стратегії кривдника: явне та приховане (непряме);
- за часом: те, що відбувається зараз, і те, що сталося в минулому;
- за тривалістю: одноразове та багаторазове, що триває довгі роки;
- за місцем знаходження: удома – з боку родичів, у школі – з боку вчителів або дітей, на вулиці – з боку дітей або незнайомих дорослих [5, с. 276].

На основі досвіду роботи з сім'ями та безпосередньо з дітьми виділяють *типи жорстокого поводження з дітьми в сім'ї*:

- *жорстокі фізичні покарання, фізичні знущання*: побиття, штовхання, спроби задушити, викручування рук та ін.;

- *дитина є свідком знущань над іншими членами сім'ї*: батько б'є чи гвалтує матір у присутності дітей; „погану” дитину фізично карають у присутності „гарної” дитини, дитина є свідком фізичних знущань над іншою людиною, яка не є членом її родини та ін.;

- *сексуальне насильство, інцест*: гвалтування, нав'язування сексуальних стосунків, сексуальні дотики/поцілунки, інцест (кровозмішення), показ порнографії, залучення дитини до підготовки порнографічного продукту та ін.;

- *використання привілеїв дорослих*: поводження з дітьми як з рабами чи слугами, покарання, поводження, як з підлеглими, поводження як зі своєю власністю, відмова повідомляти про рішення щодо відвідин та опікунства;

- *злякування*: використання свого росту, розмірів та сили, навіювання страху за допомогою розповідей, дій, тестів, поглядів, крики, стресогенна поведінка, жорстокість щодо інших;

- *погрози*: кинути дитину, самогубства, заподіяти фізичну шкоду, заподіяти шкоду іншим людям, тваринам, рослинам та ін.; розлюбити дитину та ін.;

- *використання громадських установ*: загроза покарання Богом, судом, міліцією, школою, спецшколою, притулком, родичами та психіатричною лікарнею;

- *ізоляція*: контролювання доступу дитини до інших людей: бабці/дідуся, однолітків, братів/сестер, батька/матері, інших людей; контролювання перебування дитини в помешканні, заборона виходити з будинку, контролювання спілкування дитини з друзями аж до перешкоджання спілкування за допомогою Інтернету; закривання дитини в коморі, сараї чи туалеті чи в будь-якому закритому приміщенні вдома, у школі; обмеження спілкування з дитиною аж до повного ігнорування в спілкуванні;

- *емоційне насильство*: приниження, використання скарг, використання дітей як довірених осіб, крики, непослідовність, присоромлення дитини, залучення дітей для вирішення конфлікту між батьками, „торгівельна” поведінка одного з батьків щодо любові до дитини;

- *економічне насильство*: незадоволення основних потреб дитини, відмова чи зволікання у виплаті аліментів; занижений розмір державної допомоги самотнім матерям та багатодітним сім'ям, повна відмова дитині в грошах, контролювання дитини за допомогою грошей; протрачання сімейних грошей, відмова дитині в підтримці, використання дитини як засобу торгу під час розлучення; нав'язування дитині економічно обмеженого способу проживання без необхідності, примушування дитини важко працювати [6].

Діти, які постраждали від жорстокості та зневаги, мають низку специфічних психологічних рис, головною особливістю яких є амбівалентність (різнополюсність) – як реакція на суперечливі вимоги батьків. Підлітки, які зазнали зловживань, поєднують імпульсивність та терплячість, підозрілість з ірраціональною вірою в можливість поліпшення внутрішньосімейної ситуації. Вони відзначаються низькою самооцінкою, є емоційно залежними, відчу-

вають самотність, ізолюваність, страх перед майбутнім, упевненість у відсутності перспектив, провину за інциденти насильства.

Діти, які живуть в умовах сімейного насильства, демонструють схильність до депресій, високий рівень імовірності стресу, виразні істеричні та/або депресивні симптоми. Вони часто пропускають шкільні заняття (зокрема через нездужання). Такі діти відзначаються високим рівнем ризику алкоголізації та наркотизації, пределінквентною та делінквентною поведінкою, зухвалою сексуальною поведінкою, дромоманією (патологічною схильністю до мандрів, бродяжництва).

Найбільш типовими наслідками насильства в сім'ї стають такі поведінкові вияви в дітей (і саме на них найчастіше скаржаться вчителі та батьки): бійки, конфлікти з оточенням, низька шкільна успішність, пропуски уроків без поважних причин, незвичайна замкненість. До емоційних проблем таких дітей можна віднести підвищену агресивність, переважно погіршений настрій, високу тривожність та наявність страхів, нестійкість почуттєвої сфери, легке коливання емоцій та їхня надмірна сила, часто неадекватна ситуації (лють або істеричні ридання у відповідь на незначні зовнішні подразники).

Ознаками скоєного над дитиною насильства та неналежного догляду можуть бути також: недостатня вага дитини, анемія, слабкий імунітет, тік, смоктання пальців, гризіння нігтів, розгойдування та нав'язливі рухи; одяг, що не відповідає погодним умовам та віку дитини; часті звертання до медичних закладів, зростаюча кількість ушкоджень; невідповідність отриманих ушкоджень поясненням, що їх дає дитина або батьки чи піклувальники. Також підозру щодо фізичного насильства повинні викликати типовість травм та наявність відомостей про подібні пошкодження в минулому, непереконливі пояснення щодо обставин, за яких було отримано травму, зволікання часу, коли звертаються за медичною допомогою та реакція батьків, яка не збігається.

Іншими наслідками насильства щодо дітей різного віку є:

- *для дітей у віці до 6 місяців* – низька рухова активність, байдужість до навколишнього світу, відсутність реакції або слабка реакція на зовнішні стимули, відсутність посмішки (або посмішка з'являється дуже рідко);

- *для дітей у віці від 6 місяців до півтора року* – страх перед батьками, страх фізичного контакту з дорослою людиною (наприклад, коли хтось намагається взяти дитину на руки), постійна настороженість без причини, плаксивість, замкненість, постійний сум;

- *для дітей 1,5 – 3 роки* – страхи, змішані почуття, порушення сну, втрата апетиту, агресія, боязнь чужих людей, дорослих, схильність до сексуальних ігор, крайнощі в поведінці (від надмірної агресивності до пасивності);

- *для дітей дошкільного віку (3 – 6 років)* – пасивна реакція на біль, примирення із ситуацією; тривожність, боязливість, змішані почуття, відчуття провини, сорому, відрази, безпорадності, болісна реакція на критику; брехливість, схильність до злодійства й підпалювання, жорстокість до тварин; крім того, спостерігаються форми поведінки, притаманні молодшому віку (енурез, смоктання пальців, гризіння нігтів, утруднене мовлення тощо); негативізм, відчуження та агресія поєднані з надмірною поступливістю та улесливістю; наявність сексуальних ігор та хворобливої мастурбації;

• *для дітей молодшого шкільного віку* – амбівалентні почуття щодо дорослих, проблеми у визначенні сімейних ролей, страх, почуття сорому, відрази, зіпсованості, недовіри до світу; у поведінці відзначені відчуження від людей, порушення сну, апетиту, агресивна поведінка, відчуття „брудного тіла”, мовчазність або несподівана балакучість, сексуальні дії з іншими дітьми;

• *для дітей 9 – 13 років* – те ж, що й для дітей молодшого шкільного віку, а також депресія, суб’єктивне відчуття втрати емоцій, самотність, відсутність друзів, страх перед власним оселею, небажання повертатися туди після школи; у поведінці виявляється ізоляція, маніпулювання іншими дітьми (зокрема з метою отримання сексуального задоволення), суперечливе поводження, а також неадекватні харчові вподобання (недоїдки, листя, крейда, равлики, таргани, комахи тощо);

• *для підлітків 13 – 18 років* – відраза, сором, провина, недовіра, амбівалентні почуття до дорослих, сексуальні порушення, несформованість соціальних ролей і своєї ролі в родині, почуття власної непотрібності. У поведінковій сфері відзначаються спроби суїциду, реалізоване чи нереалізоване бажання залишити власну домівку, агресивна поведінка, уникнення тілесної та емоційної інтимності, непослідовність і суперечливість у поведінці; виявлення, попередження й розгляд випадків насильства та жорстокого поводження з дітьми [6].

Дуже важливо пам’ятати, що коли йдеться про факт застосування насильства до дітей – це не одиничний або повторюваний випадок, а саме кримінальне правопорушення, що має всі ознаки злочину. Розслідування цього злочину є важливим завданням, оскільки в багатьох випадках жертва вимушена жити під одним дахом із насильником, що може призводити до рецидивів. З іншого боку, сім’ї необхідно надати психологічну допомогу, виправити стосунки, щоб діти мали можливість жити з власними батьками. Такі обставини вимагають втручання з боку служб, що мають різні завдання: правоохоронних органів, медичних та освітніх закладів, соціальних служб.

Складність цієї проблеми полягає ще в тому, що люди, які зазнали насильства в дитинстві, у дорослому житті мають різноманітні психічні, фізичні та емоційні порушення. І щоб цього не сталося, краще не допускати, а попереджувати насильство [5, с. 274].

Захист дітей від насилля ґрунтується на таких загальних принципах:

1. Усі країни, що ратифікували Конвенцію ООН про права дитини, зобов’язані дотримуватися її статей;

2. Жодна насильницька дія проти дитини не може бути виправдана. Кожна дитина повинна мати можливість реалізувати своє право на захист, а кожен, хто чинить насильство, повинен постати перед законом;

3. Відповідна міра покарання на випадок насильства над дітьми має бути обов’язковою;

4. Діти мають право бути вільними від зла, насильства та різного роду експлуатації. Вони також мають право повідомляти дорослих про будь-який випадок поганого ставлення до них, а їхні скарги повинні бути розглянуті;

5. Саме дорослі мусять захищати дітей. Діти не несуть відповідальності за власну небезпеку;

6. Усі члени суспільства відповідальні за захист дітей [1].

Правові й організаційні основи запобігання насильства в сім'ї, органи та установи, на які покладається здійснення заходів із запобігання таким явищам, визначає Закон України „Про запобігання насильства в сім'ї”, прийнятий у 2001 р.

Згідно зі ст. 3 Закону України „Про запобігання насильства в сім'ї” здійснення заходів із запобігання насильства в сім'ї в межах наданих їм повноважень покладається на:

- спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань запобігання насильства в сім'ї;
- службу дільничних інспекторів міліції та кримінальну міліцію у справах неповнолітніх внутрішніх справ;
- органи опіки й піклування;
- спеціалізовані установи для жертв насилля в сім'ї: кризові центри для жертв насилля в сім'ї та членів сім'ї, щодо яких існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї; центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

Згідно зі ст. 4 Закону України підставами для вживання заходів із запобігання насильства в сім'ї є:

- заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, щодо якого існує загроза вчинення насильства в сім'ї;
- висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, щодо якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання щодо вживання заходів із запобігання насильства в сім'ї в разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;
- отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення щодо неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї [3].

Сьогодні більшість сімей чули про насильство в сім'ї, але вважають, що з ними такого не може трапитися, розглядають насильство лише як биття, а знань і вмінь розв'язувати подібні ситуації вони не мають. Саме це спонукає соціальних педагогів створювати соціальні умови для захисту прав, свобод та інтересів дітей, молоді та жінок, їхнього гармонійного й усебічного розвитку, задоволення їхніх культурних і духовних потреб [7, с. 5].

Соціальна профілактика, за Законом України „Про соціальну роботу з дітьми та молоддю”, є одними із видів роботи, спрямованим на попередження аморальної, протиправної, іншої асоціальної поведінки дітей, виявлення будь-якого негативного впливу на життя і здоров'я дітей та запобігання такому впливу.

Соціальна профілактика насильства в сім'ї в Україні, зважаючи на мету та принципи її здійснення, буде ефективною, якщо буде ґрунтуватися на концепції „допомоги для самопомоги”. Ця концепція інтегрує багато сучасних наукових теорій і концепцій. Вона розглядає людину як суб'єкт, а не об'єкт соціально-педагогічної роботи, що означає формування в неї відповідальності за своє життя, свій вибір, уміння свідомо користуватися своїми правами на основі знання про них. Саме вміння реалізовувати, захищати й утілювати свої людські права та права членів родини можна визначити як життєвонеобхідні вміння та навички.

Первинна соціальна профілактика насильства в сім'ї – найбільш масова. Її метою є формування активного, адаптивного, високо функціонального життєвого стилю, що забезпечує реалізацію прав, задоволення потреб та інтересів. Об'єктом первинної соціальної профілактики є всі „нормальні” діти і члени їхніх сімей. Її завданнями є:

- удосконалення конструктивних стратегій поведінки життєвих умінь і навичок, які молода людина вже має, але не знає, як їх застосовувати в незнайомих ситуаціях, що може призвести до насильства;
- збільшення потенціалу особистісних ресурсів людини;
- робота в суспільстві щодо подолання гендерних стереотипів.

Змістом первинної соціальної профілактики насильства в сім'ї на основі викладеного, повинно бути:

1. Надання інформації про насильство в сім'ї батькам, дітям, вчителям.
2. Вивчення правових норм щодо поведінки в реальних життєвих ситуаціях, які можуть призвести до насильства.
3. Показ зразків застосування життєвих умінь і навичок щодо спілкування, знайомства, відпочинку, працевлаштування, вибору життєвого шляху, розподілу сімейних обов'язків.
4. Підтримка творчої, інтелектуальної, громадської, спортивної діяльності молоді, організація сімейного дозвілля.

Вторинна соціальна профілактика насильства в сім'ї є здебільшого груповою. Метою вторинної соціальної профілактики є зміна мало адаптивної дисфункціональної ризикованої поведінки на адаптивну. Вторинна соціальна профілактика спрямована на дітей груп ризику.

Третинна соціальна профілактика є індивідуальною й передбачає тривалу роботу й комплекс соціальних послуг. Здійснюється поряд із соціальною реабілітацією й соціальним супроводом, але має свою мету. Вимагає об'єднання зусиль різних фахівців. Основними методами в третинній профілактиці є: робота в конкретному випадку, рефлексія ситуації та індивідуального розвитку, переключення й перенавчання, створення виховальних ситуацій, показ перспективи, реконструкція характеру, заохочення, інформування, переконання, включення в різноманітні види діяльності й позитивно соціалізуюче середовище [7].

Кількість дітей, які потрапили в біду, не зменшується, а навпаки, збільшується. На жаль, в Україні сьогодні таке явище, як насильство в сім'ї та кривдництво дітей, не завжди стоять у центрі уваги громадськості. Це зумовлене не зменшенням таких явищ, а затемненням їх тими подіями, які привертають до себе більше уваги в соціополітичному житті країни. Це є притаманним для історії, а без розуміння цього ми приречені повторювати її. Адже історія насильства – це зміна соціальних поглядів на ті чи ті явища, які супроводжують людину, якими вони є – правильними чи хибними. Тому соціальні педагоги, соціальні працівники, служби у справах дітей, кримінальна міліція, органи охорони здоров'я, органи опіки та піклування повинні тримати в центрі уваги всі проблеми, усі фактори, що впливають на розвиток дітей та підлітків, ураховуючи їхнє оточення, а також виробляти та вдосконалювати професійні навички, які допоможуть їм працювати для позбавлення гноблення в сім'ї та суспільстві, ураховуючи їхнє оточення.

Але, на жаль, незважаючи на певні позитивні зрушення у розв'язанні проблеми насильства над дітьми, механізм соціально-правового захисту потерпілих від насильства залишається недосконалим: не вистачає відповідних закладів для надання допомоги потерпілим та спеціально підготовлених фахівців у сфері запобігання насильству, неефективною є система раннього виявлення випадків насильства в родині.

Література

1. **Конвенція** ООН про права дитини від 27.02.91. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. **Дитинство** в Україні: права, гарантії, захист : зб. документів. – К. : АТ Вид-во „Столиця”, 1998. – Ч. II. – 292 с.
3. **Закон** України „Про попередження насильства в сім'ї” від 15 листопада 2001 року №2789-III. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
7. **Сафонова Т. Я.** Жорстоке поводження з дітьми / Т. Я. Сафонова // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 2. – С. 15 – 21.
4. **Зверєва І. Д.** Соціальна педагогіка: теорія і технології / І. Д. Зверєва. – К. : Логос, 2006. – 274 с.
6. **Методичні** матеріали для працівників освіти / авт.-упоряд. : С. Буров, І. Дубініна, Ю. Онишко, Л. Смилова, М. Ясиновська. – К. : Вид. дім „КАЛИТА”, 2007. – 36 с.
7. **Титаренко В. Я.** Семья и формирование личности / В. Я. Титаренко. – М. : Мысль, 1987. – 325 с.

* * *

Юрків Я. І. Соціально-правові аспекти захисту дітей від насильства в сім'ї

У статті надано визначення поняття „насильство в сім'ї”, розкрито види насильств (фізичне, сексуальне, психологічне, економічне); запропоновано класифікацію насильства над дітьми за кількома ознаками (залежно від стратегії кривдника; за часом; за тривалістю; за місцем знаходження); схарактеризовано типи жорстокого поводження з дітьми в сім'ї (жорстокі фізичні покарання, фізичні знущання, побиття; дитина є свідком знущань над іншими членами сім'ї; сексуальне насильство, інцест; використання привілеїв дорослих; залякування; погрози; використання громадських установ; ізоляція; емоційне насильство; економічне насильство); розкрито види соціальної профілактики (первинна, вторинна, третинна); проаналізовано соціально-правові аспекти захисту дітей від насильства в сім'ї.

Ключові слова: жорстоке поводження з дітьми, насильство над дітьми, насильство в сім'ї, види насильства, соціальний захист дитини.

Юрків Я. И. Социально-правовые аспекты защиты детей от насилия в семье

В статье дается определение понятия „насилие в семье”, раскрываются виды насилия (физическое, сексуальное, психологическое, экономическое); дается классификация насилия над детьми по нескольким признакам (в зависимости от стратегии обидчика; по времени; по продолжительности; по месту нахождения); характеризуются типы жестокого обращения с деть-

ми в семье (жестокое физическое наказание, физическое издевательство, избиения; ребенок является свидетелем издевательств над другими членами семьи; сексуальное насилие, инцест; использование привилегий взрослых; запугивание; угрозы; использование общественных учреждений; изоляция; эмоциональное насилие; экономическое насилие); раскрываются виды социальной профилактики (первичная, вторичная, третичная); анализируются социально-правовые аспекты защиты детей от насилия в семье.

Ключевые слова: жестокое обращение с детьми, насилие над детьми, насилие в семье, виды насилия, социальная защита ребенка.

Yurkiv Ya. I. Socio-legal aspects of protection of children from violence in the family

In the article the definition of the concept of violence in the family», reveals the kinds of violence (physical, sexual, psychological, economic); the classification of child abuse by the following features: (depending on the strategy, the offender; time; duration; at the place of location); characterized by types of child abuse in the family (brutal physical punishment, physical abuse, beatings; the child is a witness to bully other members of the family; sexual violence, incest; use of privileges adults; intimidation; the threats; the use of public institutions; insulation; emotional abuse; economic violence); discloses the types of social prevention (primary, secondary, tertiary); an analysis of the socio-legal aspects of protection of children from violence in the family.

Key words: child abuse, child abuse, domestic violence, violence, social protection of the child.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2013 р.

Прийнято до друку 29.11.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.